

Károli Gáspár Református Egyetem
Állam-és Jogtudományi Kar

TDK dolgozat

Amerika államépítési kísérlete Afganisztánban 2001-től

Kiss Nikolett

Konzulens: Wagner Péter András

Nemzetközi Tanulmányok

Nappali munkarend

Budapest

2024

Tartalom

1.	Bevezetés.....	3
2.	USA kapcsolatának rövid ismertetése a Tálibokkal	4
2.1	USA céljai 9/11 előtt.....	6
3.	Az Egyesült Államok inváziója Afganisztánban.....	8
•	3.2 A Tartós szabadság hadművelet: céljai és végrehajtása	9
4.	Amerika afgán államépítési kezdeti lépései és elképzelései	10
•	4.1 Egy afgán alkotmány létrehozása	12
•	4.2 Pakisztán befolyása a térségben	14
5.	A kivonulási stratégia	15
•	5.1 Obama-adminisztráció tervei, sikerei.....	17
•	5.2 A Trump-adminisztráció: Dohai-megállapodás	19
•	5.3 A Biden-adminisztráció visszavonási határozata	21
6.	Összefoglalás:	23
7.	Irodalomjegyzék:	25

1. Bevezetés

Az Egyesült Államok afganisztáni tevékenysége a világ egyik leghosszabb és legösszetettebb katonai műveleteként tartható számon. A regionális és globális hatalmi harcokból fakadó konfliktus egy összetett háborúvá fejlődött, amely nemcsak katonai, hanem nemzetépítési és diplomáciai erőfeszítéseket is magában foglalt.

Dolgozatom célja az amerikai felkelésellenes műveletek vizsgálata Afganisztánban 2001 és 2021 között, különös tekintettel az amerikai szerepvállalás kulcsfontosságú stratégiáira, sikereire és kudarcaira. Az amerikai akciók történelmi, katonai és politikai kontextusának elemzésével átfogó képet kívánok nyújtani arról, hogyan alakult és valósult meg a felkelésellenes politika az idők során, valamint bemutatom a szövetségesek előtt álló kihívásokat is. Azért választottam ezt a témát, mert régóta érdeklődöm a biztonságpolitika iránt, és a nemzetépítési stratégiák különösen közel állnak hozzám. Ezen gondolatok mentén formáltam meg a szakdolgozatom témáját, ahol Afganisztán tökéletes választásnak bizonyult számomra. 2024 nyarán három hónapot Amerikában töltöttem, így részben személyes tapasztalatokat is be tudok építeni a dolgozatomba, így lehetőségem nyílt amerikaiak véleményét is megkérdezni a témában. A szakdolgozatomba arra a kérdésre szeretnék választ találni, hogy Hogyan változtak az Egyesült Államok államépítési stratégiái 2001-től a 2021-es kivonulásig, és milyen tanulságokat vonhatunk le sikereikből és kudarcaikból? Miért volt sikertelen az Egyesült Államok afganisztáni beavatkozása?

Hipotézisem szerint USA Afganisztáni tevékenysége, túl nőtt az országon és végül aláásta a hosszú távú sikereket, az USA állampolgárai bele fáradtak a csekély eredményekkel járó katonai hadműveletekben és a nagy létszámú emberveszteségben. Az államépítési kísérlet sikertelen volt, és erre keresem a válaszokat, úgy gondolom a stratégia hiánya és Pakisztán túlzott befolyása jelentősen hozzájárul az államépítési kísérlet bukásához.

A dolgozat központi témája az Egyesült Államok 2001 és 2021 közötti állam és nemzetépítési kísérletei állnak.

Emellett a dolgozatomban az afganisztáni amerikai beavatkozás politikai és társadalmi hatásait is értékeli szeretném. Megvizsgálom az amerikai kivonulás hosszú távú következményeit, különösen Kabul bukását és a tálibok visszatérését, amelyek mélyen befolyásolják az amerikai szerepvállalás örökségét a régióban. A cél az, hogy megpróbáljak tanulságokat levonni, amelyek az Egyesült Államok jövőbeni külpolitikáját és katonai beavatkozásait is formálhatják. Az elemzés során széleskörűen használok fel elsődleges, másodlagos forrásokat, könyveket és különféle szakirodalmakat. A dolgozat végére átfogóbb képet szeretnék nyújtani az olvasóknak, lehetőséget biztosítva a múlt mélyebb megértésére és a jelenre való reflektálásra.

2. USA kapcsolatának rövid ismertetése a Tálibokkal

Az Egyesült Államok és a tálibok közötti kapcsolat igazán sokrétű, amelyet a regionális geopolitika, az energiaérdekek és a feltörekvő biztonsági fenyegetések alakítottak. Bár az USA soha nem ismerte el hivatalosan a tálibokat legitim kormányként, mégis közvetett csatornákon keresztül lépett kapcsolatba a csoporttal, amelyet mind a regionális dinamikák, mind a tágabb stratégiai célok vezéreltek.

A tálibok az 1990-es évek közepén jelentek meg Afganisztán posztszovjet polgárháborújának hátterében. Miután a szovjet erők 1989-ben kivonultak, és a Najibullah-rezsim 1992-ben összeomlott, az ország polgárháborúba süllyedt, mivel különböző mudzsahedin frakciók harcoltak a hatalomért. A tálibok, egy vallásos diákokból álló csoport, amely főként pastun területekről és pakisztáni afgán menekülttáborokból származik, ígéretet tettek arra, hogy helyreállítják a rendet és a stabilitást. Ahmed Rashid szerző szerint a tálibok felemelkedését részben Pakisztán, különösen annak hírszerző szolgálatai (ISI) szervezték meg, amelyek célja az volt, hogy Pakisztán-barát afgán bábállamot hozzanak létre Kabulban, amely biztosítaná Pakisztán stratégiai érdekeit a térségben.¹

A tálibok kezdeti felemelkedése idején az Egyesült Államok minimálisan foglalkozott Afganisztánnal. A szovjet kivonulás után az amerikai érdeklődés jelentősen csökkent a régió iránt. Afganisztán általában csak külső tényezők hatására vált érdekessé az Egyesült Államok számára. Afganisztán, amely egykor kulcsszerepet játszott a hidegháború USA és a Szovjetunió közötti küzdelmében, geopolitikai jelentősége lecsökkent a Szovjetunió széthullása után. Az USA támogatta a mudzsahedin harcosokat a szovjet erők ellen az 1980-as években, de miután a szovjetek távoztak, Washington figyelme más irányba terelődött. Ez a viszonylagos közömbösség lehetővé tette Pakisztán számára, hogy befolyásolja Afganisztán politikáját az Egyesült Államok jelentős beavatkozása nélkül. Bár az USA tisztában volt a tálibok felemelkedésével, kezdetben nem tekintette a csoportot közvetlen fenyegetésnek, és az amerikai politika főként az iráni befolyás ellensúlyozására összpontosított a régióban.²

Az USA és a tálibok kapcsolata regionális szövetségeseivel, különösen Pakisztánnal és Szaúd-Arábiával fennálló tágabb kapcsolataival is összefüggött. Rashid és Anwar-ul-Haq Ahady egyaránt leírják Pakisztán stratégiai indítékait a tálibok támogatására. Pakisztán, különösen Benazir Bhutto miniszterelnök, majd később Nawaz Sharif vezetése alatt, a tálibokat eszközként tekintette, amely biztosítja Afganisztánban a "stratégiai mélységet". A tálibok

¹ Rashid, Ahmed: *Taliban. Militant Islam, Oil and Fundamentalism in Central Asia*. New Heaven, Yale University Press. 2010. 45-60.o.

² Rashid, Ahmed: *Pakistan and the Taliban*. In Maley, William ed.: *Fundamentalism Reborn? Afghanistan under the Taliban*. 1998 New York, NYU kiadó. 75–83.o.

támogatásával Pakisztán remélte, hogy ellensúlyozza India befolyását, és barátságos kormányt biztosít a nyugati határán.³

Szaúd-Arábia szintén jelentős szerepet játszott a tálibok támogatásában, vallási és geopolitikai okokból egyaránt. Ahady szerint a szaúdi kormány, amelyet a vahhábi vallási ideológia befolyásolt, a tálibok szigorú iszlám értelmezését összeegyeztethetőnek látta saját vallási felfogásával. Emellett Szaúd-Arábia igyekezett ellensúlyozni Irán befolyását Afganisztánban, különösen azért, mert Irán a tálibok ellen harcoló Északi Szövetséget támogatta. A szunnita pastun dominanciájú tálibok természetes szövetségesekké váltak Szaúd-Arábia számára az iráni befolyás korlátozása érdekében a térségben.

Az Egyesült Államok számára ezek a dinamikák kihívást jelentettek. Bár szoros kapcsolatai voltak mind Pakisztánnal, mind Szaúd-Arábiával, óvakodott attól, hogy Afganisztán belső konfliktusába avatkozzon be. Rashid rámutat, hogy az Egyesült Államok nagymértékben támaszkodott Pakisztán értékelésére Afganisztán helyzetéről, bízva abban, hogy Iszlámábád állítása szerint a tálibok stabilitást hozhatnak az országban. Kezdetben az USA pozitívan viszonyult a tálibokhoz. A Pakisztánra való támaszkodás azonban később problémákat okozott, mivel Pakisztán táliboknak nyújtott támogatása gyakran ütközött az Egyesült Államok tágabb biztonsági céljaival a régióban.⁴

Az egyik legfontosabb tényező, amely az 1990-es években az Egyesült Államok tálibokkal való kapcsolatát alakította, a közép-ázsiai energiaforrások megszerzésének lehetősége volt. Ahogy Ahmed Rashid kifejti, az amerikai olajcégek lelkesedtek a csővezeték-útvonalak fejlesztése iránt, amelyekkel olajat és földgázt szállíthatnának a frissen függetlenné vált közép-ázsiai államokból a nemzetközi piacokra. Afganisztán, földrajzi elhelyezkedése miatt, kulcsfontosságú tranzitországnak számított ezekhez a vezetékekhez, különösen Irán és Oroszország instabilitása fényében, a csővezeték remek alternatívát nyújtana.⁵

Az 1990-es évek közepén az amerikai Unocal olajcég vezette azt az erőfeszítést, amelynek célja egy csővezeték építése volt Türkmenisztánból Afganisztánon keresztül Pakisztánba. Ennek érdekében az Unocal és az amerikai tisztviselők informális tárgyalásokat folytattak tálib képviselőkkel a projekt megvalósíthatóságának felmérése érdekében. Bár az amerikai kormány hivatalosan nem ismerte el a tálibokat, gazdasági érdekek miatt óvatos kapcsolatba léptek a csoporttal. 1996-ban a tálibok egy váratlan fordulattal elfoglalták az afgán fővárost, Kabult, melyre az USA ki is adott egy közleményt, mely szerint vizsgálja a diplomáciai kapcsolatok felvételének lehetőségét, melyet később visszavont. Az első Clinton-adminisztráció alatt voltak a legbarátságosabb politikai viszonyba a tálibokkal, ekkor kerültek a legközelebb az új kormány

³ Anwar-ul-Haq, Ahady : *Saudi Arabia, Iran and the Conflict in Afghanistan. Afghanistan and the Taliban*, szerkesztette William Maley, 1998, Lahore: Vanguard.33-55.o.

⁴Carter Malkasian: *The American War in Afghanistan A History*, Oxford university 2021 35-53.o.

⁵ Rashid, Ahmed (1998): *Pakistan and the Taliban. In Maley, William ed.: Fundamentalism Reborn? Afghanistan under the Taliban*. New York, NYU Press. 72–90.

elismeréséhez, de ez sosem következett be, végül 1997-ben be is zárták az afgán-amerikai nagykövetséget, ezzel is kifejezve, hogy nem ismerik el a tálibokat, mint legitim kormányt. A második Clinton-adminisztrációtól kezdve romlani kezdett az amerikai-tálib kapcsolat, amikor kezdték felismerni a tálibok szélsőséges nézeteit, mint a nők jogait semmibe vevő politikájukat és az al-Káida jelenléte, terrorizmus és a kábítószer-kereskedelem a térségben.⁶

2.1 USA céljai 9/11 előtt

Az Egyesült Államok kapcsolata Afganisztánnal a 2001. szeptember 11-i támadások előtt kulcsfontosságú történelmi események révén alakult, beleértve a Szovjetunió 1979-es afganisztáni invázióját és a terrorizmus térnyerését a régióban. Amerikai elnökök híres beszédein keresztül szeretném bemutatni a céljaik alakulását.

Ronald Reagan elnök 1983. március 21-i beszéde a hidegháború kontextusában hangzott el, amikor az Egyesült Államok arra törekedett, hogy globálisan gyengítse a szovjet befolyást. Az 1979-es szovjet invázió Afganisztánban arra készítette az Egyesült Államokat, hogy titkos támogatást nyújtson az afgán felkelőknek, akiket mudzsahedineknek neveztek. Reagan beszéde megerősítette az Egyesült Államok elkötelezettségét a mudzsahedinek iránt, küzdelmüket a szabadság és az elnyomás elleni harcként ábrázolva. Ez a beszéd tükrözi Reagan szélesebb hidegháborús stratégiáját, amelyben Afganisztán az Egyesült Államok és a Szovjetunió közötti ideológiai konfliktus egyik proxy csatateré lett.⁷ A beszéd mögöttes célja az volt, hogy megerősítse azt az elképzelést, hogy az Egyesült Államok azok mellé áll, akik ellenállnak a szovjet elnyomásnak, és hogy Afganisztán kulcsfontosságú a szovjet hatalom visszaszorításában.

George H. W. Bush elnök 1989. április 30-i beszéde azután hangzott el, hogy a Szovjetunió hivatalosan is kivonta erőit Afganisztánból, ezzel véget vetve egy évtizedes megszállásnak. Az Egyesült Államok támogatást nyújtott a mudzsahedineknek a háború során, hozzájárulva a szovjetek vereségéhez. Ebben a beszédben Bush elismerte a szovjet kivonulást, mint az afgán nép számára jelentős győzelmet, és mint a demokrácia és a kommunizmus közötti globális versengés egyik kulcspillanatát.

Bush beszéde jelezte az Egyesült Államok Afganisztánnal kapcsolatos politikájának változását, a konfliktusban való közvetlen részvételből egy visszafogottabb megközelítés felé. Nyilatkozata, miszerint „az afgán nép most lehetőséget kap arra, hogy maga határozza meg jövőjét”, azt az amerikai szándékot tükrözte, hogy Afganisztán saját maga építse újjá magát, további amerikai beavatkozás nélkül. Ez ugyanakkor az Egyesült Államok régióból való kivonulását is tükrözte, ami Afganisztánt polgárháborúba és végül a tálibok hatalomra jutásához vezette.⁸

⁶ Háda Béla és Matura Tamás: *Az Amerikai Egyesült Államok ázsiai kapcsolatai*, Dialóg Campus Budapest 2020 255-260 .o.

⁷ . Ronald Reagan, *Speech on U.S. support for the Mujahideen*, March 21, 1983.

⁸ George Bush, *Address on the Soviet withdrawal from Afghanistan*, April 30, 1989.

<https://www.presidency.ucsb.edu/documents/statement-the-soviet-withdrawal-from-afghanistan> Letöltés dátuma: 2024.10.01

Bush megjegyzései azt is megerősítették, hogy az Egyesült Államok afganisztáni részvétele elérte stratégiai célját, nevezetesen a szovjet erők legyőzését. A beszéd azonban nem tartalmazott elkötelezettséget az utólagos újjáépítés vagy béketeremtés mellett, kiemelve az Egyesült Államok vonakodását arról, hogy megéri-e Afganisztán hosszú távú stabilitásába fektetni. Ez a döntés hosszú távú következményekkel járt, mivel Afganisztán az 1990-es években káoszba süllyedt, amely így olyan szélsőséges csoportok melegágyává vált, mint az al-Káida.⁹

Bill Clinton elnök 1998. augusztus 20-i beszéde az al-Káida kiképzőtáboraira mért amerikai rakétacsapások után hangzott el. Ez az akció közvetlen válasz volt az al-Káida által az előző hónapban elkövetett terrortámadásokra, amelyek az Egyesült Államok kenyai és tanzániai nagykövetségeit érték. A beszéd az első jelentős amerikai katonai válaszok egyike volt a növekvő globális terrorveszélyre, különösen a szélsőséges csoportokkal szemben, amelyek Afganisztánt bázisokat vertek maguknak.¹⁰

Clinton beszédében hangsúlyozta annak fontosságát, hogy meg kell küzdeni az Oszama bin Ládén és hálózata által jelentett terrorveszéllyel. Kijelentette: „Folytatni fogjuk a terrorveszélyek elleni küzdelmet, amelyeket Afganisztán menedékül használó személyek jelentenek.” Ez a beszéd mérföldkövet jelentett az amerikai politikában, mivel Afganisztánt már nem csak hidegháborús geopolitikai szempontból tekintették, hanem mint a terrorizmus központját, amely közvetlen fenyegetést jelent az Egyesült Államok biztonságára.

Clinton beszédének célja az volt, hogy igazolja a rakétacsapásokat, mint szükséges megelőző lépést az amerikai életek védelme érdekében, és egyértelmű üzenetet küldjön, hogy az Egyesült Államok nem fogja tolerálni a terrorizmust. Bár a csapások célja az volt, hogy megzavarják az al-Káida műveleteit, a beszéd azt is tükrözte, hogy az amerikai terrorizmusellenes erőfeszítések akkoriban korlátozottak voltak. Az Afganisztánban tartós katonai jelenlét és az intézményesített állam hiánya lehetővé tette az al-Kaidának, hogy tovább működjön és az afganisztáni alapvető problémák, például a tálibok uralma és a terrorista szervezetek kezelésének elmulasztása a 2001. szeptember 11-i támadásokhoz vezetett.

George W. Bush beszédéből egy részlet a 2001 szeptember 11.-ei támadások után. „A szabadság ellenségei hadi cselekedetet követtek el hazánk ellen. Az amerikaiak ismertek háborúkat, de az elmúlt 136 évben idegen földön vívtak háborúkat, (kivéve 1941 egy vasárnapját.) Az amerikaiak ismerik a háború áldozatait, de nem egy nagy város közepén egy békés reggelen. Az amerikaiak ismertek meglepetésszerű támadásokat, de civilek ezrei ellen még soha. Az éjszaka egy másik világra borult, egy olyan világra, ahol magát a szabadságot is megtámadják.” A támadások jelentős fordulatot hoztak az Egyesült Államok külpolitikájában George W. Bush vezetése alatt, amikor a terrorellenes küzdelem került a középpontba, „globális

⁹ George Bush, Address on the Soviet withdrawal from Afghanistan, April 30, 1989.
<https://www.presidency.ucsb.edu/documents/statement-the-soviet-withdrawal-from-afghanistan> Letöltés dátuma: 2024.10.26

¹⁰ Bill Clinton speech August 20, 1998
<https://clintonwhitehouse6.archives.gov/1998/08/1998-08-20-president-address-to-the-nation.html> Letöltés dátuma: 2024.10.26

háborút” hirdetett a terrorizmus ellen, amely nemcsak az al-Kaidára, hanem a terroristákat támogató államokra is kiterjedt, mint például Afganisztánra. A szeptember 11-i támadások rávilágítottak az Egyesült Államok sebezhetőségére, így a nemzetbiztonsági stratégia megelőző lépésekkel bővült az amerikai érdekek védelme érdekében. Ez a megközelítés jelentősen befolyásolta az Egyesült Államok és Afganisztán kapcsolatát, mivel az Egyesült Államok egyik fő céljává vált az al-Kaida menedékeinek felszámolása Afganisztánban.¹¹

3. Az Egyesült Államok inváziója Afganisztánban

Hamar kiderítették ki állt a 911-es támadások mögött, mégpedig nem más, mint az Al-Kaida vezetője Oszama bin Láden. A terrortámadás forgatókönyve lehet, hogy Afganisztánból volt felügyelve, de nem egy afgán terrorcselekvés volt, az Al-Kaida egy nemzetközi terrorszervezet, amely több országban is jelen van leginkább a Közel-Keleten.

Oszama bin Láden többször is elmondta követőinek, hogy a terrortámadás céljai között szerepelt az, hogy az USA-t egy hosszú háborúba sodorja Afganisztánban, ahol majd vereséget szenvednek, mint a Szovjetunió¹² Ez az álma vezetett saját halálához, bár az USA évtizedekig csapdába esett Afganisztánban.

A 911-es támadások egy olyan esemény, amely egy új korszakot hozott el, amiről úgy beszélünk, hogy a 911-es támadások előtt és után, hiszen megváltoztatta a világot. Afganisztán vált a legfontosabb nemzetbiztonsági kérdése. A támadások után Bush elnök és a nemzeti biztonsági tanács megegyezett, hogy meg kell támadni az Al-Kaidát, azt feltételezték, hogy a közben megtudják majd dönteni a tálib rezsimet is.¹³

A Bush-adminisztráció teret hagyott a tárgyalásokra a Tálibokkal. Első lépésként beszéltek Pakisztánnal, aki elhelyezkedése és a tálibokkal való kapcsolata miatt megfelelő szövetségeseknek tűnt. Musarraf Pakisztán elnöke beleegyezett Amerika követeléseiben, mint például az országon feletti átrepülés joga, hírszerzési információk megosztása, hozzáférés a Pakisztáni támaszpontokhoz. Musarraf megpróbálta megőrizni Pakisztán befolyását Afganisztánban, azáltal, hogy bátorította a tálibokat, hogy kiegyezzenek az Egyesült Államokkal.¹⁴

A Kongresszus felhatalmazta Bush-t, hogy minden szükséges lépést tegyen meg a szeptember 11.-ei támadások mögött állókkal és azoknak a támogatóival szemben. Az amerikai elnök

¹¹ Melvyn P. Leffler: 9/11 in Retrospect: George W. Bush's Grand Strategy, Reconsidered, Council on Foreign Relations, 2011 <https://www.jstor.org/stable/23041774> Letöltés dátuma: 2024.10.26

¹² Mustafa Hamid and Leah Farrall, *The Arabs at war in Afghanistan*, London 2015 45-43.o.

¹³ Condoleezza Rice: *No Higher Honor: A Memoir of My Years in Washington*, New York, Crown Kiadó, 2011 88-91.o.

¹⁴ Ahmed Rashid: *Descent Into Chaos: The United States and the Failure of National Building in Pakistan, Afghanistan, and Central Asia*, New York, Viking 2008, 26-30 o.

szeptember 20.-án ultimátumot adott, felszólította a tálibokat, hogy adják fel Oszama bin Ladent és az al-Kaida tagjait, vagy osztozni fognak a sorsukon.¹⁵

A Kabuli tanács megvitatta az ultimátumot, arra jutottak Omar Molla kérje meg Bin Ladent, hogy hagyja el Afganisztánt, Omar elutasította ezt. Ahogy teltek a napok, bezárult az ablak, Afganisztán nem gondolta reálisnak, hogy az USA tényleg megtámadná őket. Az USA egy ellenségnek tekintette a tálibokat és az al-Kaidát. Végül október 5.-én Bush úgy határozott lejárt az idő és az Egyesült Államok október 7.-én támadni fog. Az, hogy további tárgyalások sikerrel járhattak volna-e, egy nagy kérdés marad. Az Egyesült Államok légicsapásai elkezdődtek.¹⁶

• 3.2 A Tartós szabadság hadművelet: céljai és végrehajtása

A Tartós szabadság hadművelet nevet kapta a 2001 október 7.-én kezdődő amerikai hadművelet. Tommy Franks tábornok dolgozta ki a haditervet. Első lépésként az amerikai különleges erők és a CIA elkezdtek az együttműködést. Ezután megindították a légicsapásokat a al-Kaida és tálib csoportok elpusztítására. A kezdeti légi és cirkálórakétás csapásokkal, gyorsan lerombolták a tálibok repülőtereit, radarjait és kommunikációs rendszerét. Egyre pontosabb GPS- vezérelt bombákat is bevetettek és drónokat a támadásokban. A légi hadjárat 2 hétig tartott. A hadművelet volt Amerika válasza az Egyesült Államok területén végrehajtott legkatasztrófálisabb terrortámadásra.¹⁷ Az USA speciális műveleti egységei együttműködtek az Északi Szövetséggel, amely egy tálibellenes afgán milícia és a helyi afgán törzsekkel is.

A Tartós szabadság hadművelet (OEF) elsődleges célja az volt, hogy felszámolja az Oszama bin Ládén vezette al-Kaidát, és megakadályozza, hogy Afganisztán a terroristák kiképzőközpontja és hadműveleti bázisa legyen. A célkitűzések egyértelműek és határozottak voltak. Céljai között volt, a tálib rezsim megdöntése és egy új afgán állam kiépítése. Az Egyesült Államok támogatta egy olyan új afgán kormány létrejöttét, amely képes fenntartani a biztonságot az országon belül, és megakadályozni a terrorista csoportok újbóli megjelenését.¹⁸

A CIA talált egy ígéretes pastu vezetőt a tálibok ellen, Hamid Karzai személyében, aki egy 44 éves diplomata volt. Karzai csatlakozott az Északi Szövetséghez és a törzsi felkelés élére állt. Karzai próbálta békés úton a diplomácia segítségével meggyőzni a törzsi vezetőket, hogy a Tálibok helyett inkább melléjük álljanak. Az amerikai légicsapások sikerei és a különleges műveleti erők bevetésének köszönhetően visszafoglalták Kabult, Afganisztán fővárosát.¹⁹ Ez a döntő győzelem a tálib rezsim végét jelentette, amely gyorsan elvesztette az irányítást a további nagyobb városok felett is. Sok tálib harcos és vezető vidéki területekre menekült és a

¹⁵ George W. Bush, *Decision Points* New York, Crown Kiadó, 2010 154.o.

¹⁶ Carter Malkasian: *The American War in Afghanistan A History*, Oxford university 2021 75-85.o.

¹⁷ Carter Malkasian: *The American War in Afghanistan A History*, Oxford university 2021 100-105.o.

¹⁸ Eric V. Larson and Bogdan Savych: *Operation Enduring Freedom (Afghanistan, 2001–)* RAND Corporation 2007. 125-135.o.

¹⁹ Bette Dam: *A Man and a Motorcycle: How Hamid Karzai Come to Power*, Amsterdam, Facto Kiadó, 2014 101-105.o.

Pakisztánhoz közeli hegyvidéki határterületekre. Az amerikai hadsereg célja a maradék tálib és az al-Kaida sejtjeinek felszámolása volt. Az USA és szövetségesei minden erőikkel azon voltak, hogy megakadályozzák az újjászerveződését.

Az Egyesült Nemzetek Szervezete, az Egyesült Államok, Pakisztán, Irán és a tálibok által száműzött afgán politikai vezetők Afganisztán jövőjéről tárgyaltak, hiszen a Tálibok voltak Afganisztán legstabilabb kormánya és bukásukkal eltűnt az egyetlen szervezett hatalom az országba, ami újabb problémákat hozott a jövőben²⁰ Felismerték a fontosságát egy életképes afgán kormány létrehozásának, annak érdekében, hogy megakadályozzák a szélsőségek újbóli térnyerését. Ez magában foglalta a politikai környezet stabilizálását, az infrastruktúra újjáépítését és a humanitárius segélyek biztosítását. Az Egyesült Államok és szövetségesei oktatási, egészségügyi és infrastruktúra-projektek finanszírozásával igyekeztek megnyerni a helyi lakosság támogatását, és aláásni a lázadók befolyását.

4. Amerika afgán államépítési kezdeti lépései és elképzelései

Bush és csapata tudta, mennyire nehéz lesz egy új kormányt létrehozni és nagy a veszélye annak, hogy az ország polgárháborúba süllyed ismételten. Azt már a folyamatok legelején belátták, hogy fontos, hogy bevonják a pastunokat az államépítési folyamatokban, különben továbbra is a tálibokat fogják támogatni.

Bush Powellt bízta meg, hogy dolgozzanak ki egy tervet a politikai rendszer létrehozására és a demokráciára való áttérésre.

2001 november 27.-én kezdődött a nemzetközi konferencia Bonn városában Németországban, A bonni konferencián jelen volt az Északi-Szövetség, a régi afgán monarchia, és kisebb Pastun csoportok. Delegációt küldött a konferenciára továbbá USA, Pakisztán, India, Oroszország és Irán. A Tálibokat kizárták a konferenciáról. Oroszország, Irán és az Egyesült Államok együttműködtek a konferencián és ezt a későbbi években is folytatták ezen a területen. Bush szerette volna, ha a demokrácia gyökeret növeszt Afganisztánban.²¹ A konferencia végén megszületett a Bonn egyezmény. Az ENSZ BT a Bonni Megállapodás 1. mellékletében foglaltak szerint létrehozott egy Nemzetközi Biztonsági Segítő csoportot 6 hónapra az Afgán Ideiglenes Hatóság támogatására Kabul és környező területei biztonságának fenntartása érdekében.²² Létrehozták az ideiglenes Afgán hatóságot mely szorosan együttműködött a Nemzetközi Biztonsági Erővel. Felállítottak egy ideiglenes adminisztrációt 6 hónapra. Létrehoztak egy ideiglenes kormányt is 18 hónapra, melynek feladata az új alkotmány kidolgozása és az országos választások megszervezése lett. A legvitatottabb kérdés az volt, hogy ki vezesse az ideiglenes kormányt.

Az első lépés az alkotmányosság felé a bonni konferenciák után az úgynevezett „vészhelyzeti Loja Dzsirga” összehívása volt, 2002 Júniusában. A Loja Dzsirga vagyis a nagytanács egy tradicionális afgán testület, amelynek célja az, hogy a tanács tagjai egyességre jussanak, már 1747-ben is ez a testület döntött Ahmed Shah Durrani megkoronázásáról. A célja az volt, hogy

²⁰ George W. Bush, *Decision Points* New York, Crown Kiadó, 2010 197.o.

²¹ James Dobbins, *After the Taliban: Nation-Building in Afghanistan*, Washington DC, Potomac Books, 2008 83-90.o.

²² ENSZ BT 1386. számú határozata

megválasszanak egy ideiglenes kormányt 2 évre ameddig az új alkotmányt nem dolgozzák ki. Minden régió delegálhatott bizonyos számú vezetőket és az ő képviselőiket. 106 hely levolt foglalva a női képviselők számára, ezzel is javítva a nők jogainak helyzetén az országban. A tálibokat ide sem hívták meg²³.

A Mudzsahed-ek az úgynevezett „Róma csoport” királyát Zahir Shah-t szerették volna az ideiglenes kormány élére, ő volt az egyik leglátogatottabb jelölt, de az Északi-Szövetség egy fiatalabb vezetőt szeretett volna kinevezni. A Pasztun oldalról Karzai, volt a jelölt. Karzai viselkedését és szakmai háttérét már jól ismerték, szövetségese volt az Északi-Szövetségnek és a törzsek támogatását is élvezte, Pakisztán is inkább Karzai mellett voksolt, mint a király mellett, aki jobban Pakisztán ellenesnek tűnt, mint Karzai.²⁴

Az afgán Lója Dzsirga, azaz a nagytanács Karzait választotta meg az ideiglenes kormány elnökévé, aki szorosan együttműködött mind az Egyesült Államokkal és a NATO-val is. George W. Bush amerikai elnök adminisztrációjának kettő fő célja maradt, az elsőszámú, hogy kiiktassák, vagy foglyul ejtsék Oszama bin Ládent és Mullah Omart. A második, hogy létrehozzanak egy stabil demokratikus kormányt Afganisztánban és aztán kivonulhassanak anélkül, hogy attól tartanak, hogy a terrorizmus ismét elterjed a területen. Tanultak a 90-es évek Afganisztánjából, hogy nem szabad rájuk bízni és otthagyni őket, mint a Szovjetunió szétbomlásánál. Hiszen a körülmények kiváló lehetőséget biztosítottak, mind az al-Kaida és mind a tálibok felemelkedésére. Fontos célnak tűzték ki azt is, hogy a nőknek is legyenek jogaik és kivegyék a részüket az új kormány életében, hiszen akkoriban a nők nem dolgozhattak és nem járhattak iskolában sem²⁵

Bush úgy gondolta Afganisztánnak szüksége van egy „Marshall-segélyre”, mint amikor az USA segített Közép-Európa újjáépítésében.²⁶

Az ENSZ létrehozott egy segítő missziót Afganisztánért az UNAMA-t (United Nations Assistance Mission in Afghanistan) A Nemzetközi közösségnek is az volt a célja, hogy létrehozzanak egy stabil kormányt Afganisztánban. A misszió humanitárius segélyeket nyújtott. Kettő fő pillérre bontható a szervezet az egyik egy politikai ügyekkel foglalkozó pillér, mely figyelemmel kíséri, elemzi és jelentéseket készít a bonni konferencián megállapodtak alapján az általános politikai és emberi jogi helyzetekről és a felügyeli a megállapodás végrehajtását. A második pillérbe tartozik a mentés, helyreállítás és újjáépítés.²⁷

²³ *Attack on America: Key Trends and Indicators*, 2001 www.gallup.com Letöltés dátuma: 2024.10.28

²⁴ Carter Malkasian: *The American War in Afghanistan A History*, Oxford university 2021-72.o.

²⁵ Carter Malkasian: *The American War in Afghanistan A History*, Oxford university 2021 113-115.o.

²⁶ Interview of President George W. Bush, *interview by Edmund Degen*, Gregory Roberts and Matthew Smith, OEF study groups, dátumozatlan 22-26.o.

²⁷ Stimson Center: REBUILDING AFGHANISTAN: THE UNITED NATIONS ASSISTANCE MISSION IN AFGHANISTAN (UNAMA) 2002 <https://www.jstor.org/stable/resrep10864> Letöltés dátuma: 2024.10.28

További szervezatként segítette az államépítéshez szükséges alapok megteremtését az USAID (United States Agency for International Development) is, amely az alapvető szükségletek kielégítésére összpontosít a megélhetés, a mezőgazdaság, az oktatás és az egészségügy támogatásán keresztül. Koncentrál továbbá a civil társadalom megerősítésére és minden afgán emberi jogainak védelmére, különös tekintettel a nőkre és lányokra, valamint más marginalizált személyekre.²⁸

• 4.1 Egy afgán alkotmány létrehozása

A jóváhagyott alkotmány az 1964-es alkotmányhoz hasonlított, de az egyik legnagyobb különbség az volt, hogy Afganisztánt a király helyett immár egy elnök fogja vezetni. Az elnököt többségi szavazással választják, és egy személy legfeljebb kétszer öt évet tölthet be ebben a pozícióban. Az elnöknek joga van kinevezni a minisztereket, a tartományok kormányzóit és a rendőrfőnököket, ugyanakkor a régiók vezetőit a lakosság nem választhatja közvetlenül. Az összes beszedett adót a központi kormány gyűjti be, majd osztja tovább.²⁹

Az alkotmány létrehozott egy parlamentet is, amely jogosult a költségvetés és a miniszterek jóváhagyására. Annak érdekében, hogy a nők is képviseltetve legyenek a kormányzásban, régióként legalább két női delegáltat kellett küldeni a parlamentbe. Az alkotmány életbe lépését 2004. október 9-én elnökválasztás követte, amelyen 8 millió ember vett részt (a teljes választói népességből), és 55%-uk szavazott Hamid Karzai mellett. A parlamenti választásokat 2005 szeptemberében tartották meg.³⁰

Afganisztánban így létrejött egy széles körben támogatott alkotmány, egy megválasztott elnök, valamint egy parlament, amelyben mindkét nem képviselői helyet kaptak. Karzai jelentős figyelmet fordított arra, hogy a tádzsik, hazára, üzbég és keleti pastu közösségek is képviselőhöz jussanak a kormányában.³¹ Az afganisztáni hadsereget (AMF) is felállították, amelynek költségeinek 20%-át az Egyesült Államok fedezte.

Rumsfeld gyakran bírálta az amerikai politikát Afganisztánban, különösen az amerikai beavatkozások mértékét, mivel ez ellenszenvet kelthet az afgánokban és esetleg lázadáshoz vezethet. Úgy vélte, hogy az USA-nak nem kellene anyagi támogatást nyújtania az afgán hadseregnek. Powell viszont amellet érvelt, hogy fontos pénzt invesztálni a hadseregbe, mivel

²⁸ Official website of United States government: USAID from the american people
<https://www.usaid.gov/afghanistan/our-work?fbclid> Letöltés dátuma: 10.31.

²⁹ George W. Bush, *Decision Points* New York, Crown Kiadó, 2010 200-214.o.

³⁰ Barfield: *Afganistan: A Cultural and Political History*, Princeton University Kiadó, 2012 225-231.o.

³¹ Carter Malkasian: *The American War in Afghanistan A History*, Oxford university 2021 89-92.o.

egy erős, centralizált hadsereg elengedhetetlen az ország fragmentálódásának elkerülése érdekében.³²

Fontos feladatt volt továbbá egy erős nemzeti hadsereget felállítani, aki képes lesz megvédeni az új állam felépítést, a folyamatok felügyeletére Eikenberry-it bízták meg. Kezdetben a különleges erők segítettek a sereg kiképzésében majd ez a feladat a Nemzeti Gárdára hárult. Eikenberry célja, hogy egy minőségi haderőt építsen ki, kudarcba fulladt. Részben mivel az USA figyelme Irakra terelődött és kevesebb idő és erőforrás jutott, így Afganisztánra. A hadsereg csak közepesen képzett, közepesen felszerelt és kicsi maradt. A 2003-as év végéig mindössze 6000 katonát képeztek ki az afgán hadseregben. Az afgán rendőrséget pedig mégjobban elhanyagolták, mint a hadsereget. Az intézményes keretek gyengesége rosszul képzett, alig felszerelt haderőt és rendőrséget eredményezett.³³

Amikor az amerikai erők megszállták Afganisztán 2001 végén, szinte semmilyen infrastruktúrával nem rendelkezett az ország, hiszen a 20 évig tartó háborúban lerombolták az utakat, iskolák és kórházak nagy részét. Csak kevés városban volt működő áram és vízvezeték. Az Egyesült Államok és a nemzetközi szervezetek támogatták anyagi és technikai forrásokkal az ország újjáépítését. Fontos feladat volt autópályák kiépítése is legalább a nagyobb városok között az USAD vezetésével el is készült egy Kandahar és Kabul között 2004 végéig, de ennél több autópálya építése is folyamatban volt. A Világbank finanszírozásával létrehoztak egy Nemzeti Szolidaritás Programot (NSP), ami a vidéki területek rehabilitációját és fejlődését támogatta.³⁴

Több régió is felütötte a fejét a fejlődés szele, de a legszembetűnőbb gazdasági növekedés a fővárosban, Kabulban volt tapasztalható a város egy hideg, rideg háborús helyszínből és nyüzsgő, dugókkal és élettel teli várossá vált.

A tálibok alatt Afganisztán lett a világ legnagyobb ópiumtermelője, mígnem 2001-ben betiltották a máktermesztést, de a drogkereskedelem továbbra is a problémák sorában sorolandó, mely megoldásra várt, az új kormányzattól. Lakossági felvilágosítással és jogi szabályozásokkal próbálták vissza szorítani a drogkereskedelmet az országban.³⁵

Ha már felmerült a drogkereskedelem és a bűnözés kérdése is, elengedhetetlen kelléke egy működő államnak az igazságszolgáltatás, aminek a létrehozása szintén egy kihívásnak bizonyult. Afganisztán igazságszolgáltatási hagyományai nem nagyon hasonlítanak a nyugati jogtudományi felfogásokhoz. Az igazságszolgáltatás és a vallás szorosan összefonódik Afganisztánban. A Karzai rezsim keretein belül létrejöttek bíróságok, melyek hatékonysága igen alacsony volt. Igazságszolgáltatási reformokat hajtottak végre, olyan kezdeményezéseken

³² The Rumsfeld Papers: Donald Rumsfeld to Colin Powell and Condoleezza Rice, U.S. Financial Commitments, 2002 <https://papers.rumsfeld.com/> Letöltés dátuma: 2024.10.31

³³ James Dobbins, *After the Taliban: Nation-Building in Afghanistan*, Washington DC, Pontomac books 2008 85-87.o.

³⁴ Carter Malkasian: *The American War in Afghanistan A History*, Oxford university 2021 100-105.o.

³⁵ Government Accountability Office, *Afghanistan Drug Control: Strategy Evolving and Progress Reported*, but Interim Performance Targets and Evaluation of Justice Reform Efforts Needed, Washington D.C., March 2010, 3-15.o.

keresztül, mint a Justice Sector Support Program (JSSP) és a Corrections System Support Program (CSSP), amelyek célja hatékony jogi rendszerek, etikai normák és korrupcióellenes intézkedések bevezetése volt. Kihívást jelentett, hogy sok afgán inkább a törzsi vagy helyi konfliktusrendezést részesítette előnyben a formális jogi rendszerekkel szemben, amelyek gyakran lassabbak, költségesebbek és ismeretlenek voltak számukra. Az alacsony kormányzati bérek, miatt a korrupció aránya is magasan volt, ami gyengítette a bizalmat az kormányzati intézményrendszerek felé.³⁶

A kihívásokkal teli környezetben rávilágított arra, hogy tartós nemzetközi támogatásra és erősebb helyi kormányzásra van szükség ezeknek a rendszereknek a fenntartásához.

• 4.2 Pakisztán befolyása a térségben

A szovjet katonai beavatkozásig, 1979-ig Afganisztán leginkább politikai irritációt jelentett Pakisztán számára, mint ingerlékeny és ellenséges szomszéd. Az afganisztáni irredentizmus és a „Pushtunisztán” (a határokon átnyúló pastu népcsoport független állama) eszméje, bár potenciálisan fenyegette Pakisztán nemzeti integritását, kezelhetőnek tűnt, mivel Afganisztán gazdaságilag és katonailag nem volt egyenrangú ellenfél. Ugyanakkor a határokon átnyúló etnikai csoportok, mint a beludzok és a pastuk, fontos szempontok maradtak Pakisztán számára, hogy befolyást gyakoroljon Afganisztánra, hiszen ezek a csoportok közösségi törekvéseik révén nemcsak geostratégiai, hanem egzisztenciális fenyegetést is jelenthettek az ország területi integritására és társadalmi stabilitására nézve. A pastuk Pakisztán második legnagyobb létszámú etnikai csoportját alkotják. Pakisztán, mint közvetlen szomszéd Afganisztán instabilitása közvetlen hatással van az országra. Közismert tény, hogy Pakisztán biztonsága nem biztosítható Afganisztán békéje és stabilitása nélkül, vagy anélkül, hogy mindkét ország kölcsönösen elismerje egymás biztonsági érdekeit. Az Egyesült Államok inváziója azonban lehetőséget biztosított Indiának, hogy újjáépítse kapcsolatait Afganisztánnal, és törekedjen Pakisztán stratégiai ellensúlyozására.³⁷ Afganisztán ezen kívül stratégiai jelentőségű szomszéd, mivel földrajzi elhelyezkedésén keresztül összeköti Pakisztánt Közép-Ázsia országaival, ami kereskedelmi szempontokból is jelentős az ország számára. A tálib kormánnyal való szakítás és az amerikai fél melletti kiállás feltétele volt annak, hogy Iszlámábád katonai és gazdasági támogatást kapjon Washingtontól Pakisztán.

Amikor 2001. szeptember 12-én az amerikai külügyminiszter ismertette az Egyesült Államok afganisztáni terveit, Pakisztánnak gyorsan döntenie kellett. Eddig a pontig Pakisztán szövetségese volt a táliboknak, azonban felismerte, hogy a tálib rendszer jövője megpecsételődött. Történelmileg Pakisztán azért támogatta a tálibokat, hogy ellensúlyozza India befolyását, és biztosítsa egy baráti afgán kormány létrejöttét. Kulcsfontosságú volt Pakisztán számára, hogy megőrizze befolyását az afganisztáni politikára annak érdekében, hogy az új afgán kormány elismerje a két ország közös határát és támogassa Pakisztánt. Az amerikai beavatkozás következtében Pakisztán hivatalosan megváltoztatta álláspontját,

³⁶ United States Department of State and Board of Broadcasting Governors, Report of *Inspection Rule of Law Programs in Afghanistan*, 2010 55-65.o.

³⁷ Naseer Ahmad Khan and Manzoor Khan Afridi: *South Asian Security and Stability and Regional Rivalries: Post 9/11 Indo –Pak Proxy War in Afghanistan*, FWU Journal of Social Science, Special Issue, 2015, 86-95.o.

elismerve az amerikai beavatkozás legitimitását és támogatva azt. Ennek ellenére Pakisztán kettős politikát folytatott, mivel titkosszolgálatára továbbra is kapcsolatban maradt a tálibokkal. A köztisztelőben álló pakisztáni újságíró Ahmed Rashid úgy fogalmazott, hogy „Az afgán kormány és Karzai csak Amerika bábja, csakis a Talibánok tudnak létrehozni egy igazi kormányt Afganisztánban.” Pakisztán a NATO-erők fő logisztikai vonalaként szolgált Afganisztánban. A koalíciós erők túléléséhez szükséges készletek több mint 80%-a Pakisztánon keresztül érkezett. A földrajz adottságok gyakorlatilag kizárja a további alternatívákat.³⁸

Az al-Kaida is jelen volt Pakisztán területén, néhány kiképzőtábort működtettek a törzsi területeken és a határ mentén. Pakisztán „egyszerre szövetséges és ellenség” az Egyesült Államok számára. Tudták, hogy nem bízhatnak meg bennük, de fontos volt a jó kapcsolat fenntartása Pakisztánnal.

5. A kivonulási stratégia

A Tálibok Pakisztánba várták a lehetőséget az Afganisztáni offenzívára. A nemzeti afgán hadsereg létszáma kicsi volt és kezdetleges a kiképzése. Az Egyesült Államok és a szövetségek erők katonái is kevesen voltak. Egy átlagos afgán régióban sem volt több mint 50 közepesen kiképzett rendőr, a törzsek viszálykodtak egymással. Ezek a körülmények remekül megágyaztak a tálibok visszatéréséhez. 2006-ban kezdetét vette a tálib offenzíva. Az afgán hadsereg önmagában nem volt elég erős, hogy harcoljon, 70.000 katona kiképzése volt a tervezett, amiből 2006 végéig csak 26.000 valósult meg.³⁹

2006 augusztusában Neumann nagykövet ezekkel a szavakkal tájékoztatta Washingtonot „Nem állunk nyerésre Afganisztánban, de messze van az is, hogy azt mondhassuk veszítettünk”⁴⁰

A tálibok újbóli megjelenésével, sok afgán úgy látta, hogy a tálibok az ő hőseik, akik egy külföldi megszálló (amerikaiak) ellen harcolnak. 2006 után a tálibok egyre nagyobb területeket uraltak, és ez csak tovább növekedett az évekkel.

A Bush-adminisztráció úgy tartotta, hogy addig az amerikai katonák nem tudják elhagyni Afganisztánt, amíg nem győzték le a tálibokat, amely egyre nehezebben kivitelezhetőnek tűnt. Az is kérdésessé vált, hogy egyáltalán szeretné-e az afgán nép, hiszen növekedtek az anti-amerikai nézetek a térségben. Látták, hogy a nyugati modell nem működik. A tálib vezetés alatt ismét nagyobb virágzásnak indult az ópiumkereskedelem, melynek köszönhetően több pénz forgott a tálib rezsim gazdaságában, mint a Karzai féle rezsimbe, ahol ezt részben próbálták vissza szorítani. Bár az ópium pénzekből leginkább az elit farmer réteg nyereszkedett, és a tálibok anyagi háttere leginkább ezekből a pénzekből származott. A legtöbben, akik nagyobb szimpátiát éreztek a tálibok felé vagy átpártoltak a tálibok mellé a vallásra hivatkoztak, arra,

³⁸ Bruce Riedel: *Pakistan's Role in the Afghanistan War's Outcome*, brookings 2010
<https://www.brookings.edu/articles/pakistans-role-in-the-afghanistan-wars-outcome/> Letöltés dátuma: 2024.11.01.

³⁹ Michael Bhatia and Mark Sedra, *Afganistan, Arms and conflict: Armed Groups*, New York 2008 227-230.o.

⁴⁰ Ambassador Ronald Neumann, Kabul Embassy Cable 2006
<https://nsarchive.gwu.edu/document/24556-u-s-embassy-kabul-cable-000509-subject-afghan-supplemental-february-6-2006-secret-3> Letöltés dátuma: 2024.11.01.

hogy őket nem a külföldi nem iszlám vallású amerikaiak támogatják, hanem a tálibok igazi iszlám hívők, ők tényleg ismerik a kultúrájukat. Az afganisztáni helyzet, egyre kezelhetetlenebbé vált Amerika számára.⁴¹

⁴¹ George W. Bush, *Decision Points* New York, Crown Kiadó 2010. 250-257.o.

• 5.1 Obama-adminisztráció tervei, sikerei

Obama úgy tartotta az afganisztáni háború szükségzerű volt. Kritizálta a Bush adminisztrációt, amiért Irakra fókuszált Afganisztán helyett. Hiszen az al-Kaida továbbra is egy valós fenyegetés volt az ország számára, a terrrorszervezet részt vett a 2005-ös londoni metró robbantásban is. Obama Afganisztánból való kivonulási stratégiájának egyik első lépései között szerepelt, hogy jóváhagyta, hogy 20.000 fővel növeljék az Afganisztánban állomásozó fegyveres erők létszámát. Remélte, hogy ezzel az Afganisztáni kérdés lezárásra kerülhet és a hadsereg megoldja a tálibok leverését. Leváltotta az Afganisztánban állomásozó parancsnokot és utódját megbízta, azzal a feladattal, hogy pontosan térképezze fel az afgán helyzetet és a lehetőségeiket a megoldására. A jelentésben az érkezett megoldásnak, hogy még 80.000 katonára lenne szükség Afganisztánban, ez a szám elfogadhatatlannak tűnt az Obama-adminisztráció számára. Végül a Fehér Ház 30.000 katonával emelte meg a hadsereg létszámát Pentagonnak és a Külügyminisztériumnak pedig további tíz-tízezer katonával kellett emelnie a létszámot. Ezek a katonák nem csak a tálibok kiűzéséhez, hanem a nemzeti afgán hadsereg további kiképzéséhez is fontosak, hogy az amerikai erő távozása után is képesek legyenek megvédeni önmagukat. Az volt az eredeti terv, hogy 2011-es év végére jelentősen elkezdik, kivonni a katonai erőket az afgán területekről, de a haderő kivonása csak részben indult meg. Afganisztán adminisztrációs képességeit is fejleszteni kell. Az afgán minisztériumoknak szükségük van megfelelő számú tanácsadóra, hogy ne csak a katonai jelenlét legyen erős, hanem a mögötte álló intézményrendszer is.⁴² A másik kulcsszereplőnek Pakisztánt tartotta, hiszen ő volt az erőshátország a tálibok és az al-Kaida mögött. Az elnöksége alatt növelték a támogatásokat Pakisztán számára, hogy küzdhessen az al-Kaida ellen. A Pakisztáni felkelésellenes műveletek támogatására a kormány elkülönített 3 milliárd dollárt 5 évre.⁴³ Az Obama-adminisztráció óriási külpolitikai sikereket ért az iraki kivonulással és Oszáma bin Ládén likvidálásával, de az Afganisztáni sikerekre még várni kellett.

Irakból való kivonulás hatására nagyobb figyelem terelődött az afganisztáni-pakisztáni térségre, az al-Kaida elleni küzdelemre való fókuszálással. A Bush-kormányzat politikájának kudarcai Afganisztánban rávilágítottak az Egyesült Államok hatalmi képességeinek korlátozottságaira. Az iraki és az afganisztáni nemzetépítési próbálkozások rengetek erőforrást emésztettek fel, azonban mégsem vezettek egyértelműen kijelenthető pozitív eredményre. Ráadásul a megöröklött gazdasági helyzet miatt kevesebb erőforrás állt fenn nemzetépítési célokra az Obama kormányzat számára.⁴⁴

Kína felemelkedésével átrendeződtek az erőviszonyok, és Amerika hegemoniája hanyatlásnak indult. Ez a hatalmi átrendeződés azért jelentős kérdés a Közel-Kelet szempontjából is, mivel a kínai piac egyre jelentősebb alternatívát képzett a nyugati országok mellett. Az USA mint, szigorú szabályokhoz, elvekhez kötött kereskedelmi partner mellett megjelent egy engedékeny Kína, akit nem érdekel, ha hadurakkal vagy véres kezű diktátorokkal kereskedik. Az afganisztáni konfliktusban Kína elsősorban Pakisztánon keresztül, illetve az Indiával való stratégiai versengés tükrében volt egyre inkább érdekelt. Abban is érdekelt volt, hogy

⁴² Bob Woodward: *Obama's Wars*. New York, 2010, Simon & Schuster, 441.o.

⁴³ Carter Malkasian: *The American War in Afghanistan A History*, Oxford university 2021 224.o.

⁴⁴ Rathnam Indurthy: *The Obama administration's strategy in Afghanistan*, International Journal on World Peace, 2010 7-52.o.

fennmaradjon az afgán helyzet, ami így továbbra is elszívja az amerikai erőforrásokat egy részét.⁴⁵

Továbbá a 2011-ben a Közel-Keleten végig söprő arab tavasz felfordulást okozott. Az Obama-adminisztráció támogatta a felkelőket, akik fellázadtak diktátoraik ellen.⁴⁶

Obama elnöksége alatt kevesebb nemzetépítési törekvés volt, mint Bush alatt, de az afgán nők jogainak kiterjesztésére különös figyelmet fordítottak, 2013-as adatok szerint a 18 és 31 év közötti nők 29% százaléka részesült valamilyen féle oktatásba élete során, ami már egy növekedő tendenciát mutat.⁴⁷ Karzai az afgán kormány minisztere 2009 júniusában aláírt egy nők elleni erőszak felszámolásáról szóló törvényt, ami nagy előrelépést jelentett. Felháborodást keltett a törvény a muharedzsek és a törzsek körében mert fenyegetésnek látták az új törvényt a vallásuk és törzsi hagyományaik ellen. Obama hivatali ideje alatt több formális egyezményt is kötött Afganisztánnal, 2014-ben megkötött egy stratégiai együttműködési egyezményt, Már 2013-ban szeretett volna megkötni egy bilaterális biztonsági egyezményt Afganisztánnal, ami lehetővé tenné az Egyesült Államok katonai jelenlétét a kivonulás után is, és meghatározná milyen műveleteket hajthatnak végre afgán beleegyezés nélkül és az amerikai Afganisztánban elkövetett bűncselekmények kivizsgálásánál az amerikai vagy az afgán jogrendszert használják-e, de Karzai nem egyezett bele. Obama ultimátumot adott Karzainak vagy aláírja az egyezményt vagy az USA kivonja az összes erejét, és nem támogatja továbbá fegyverekkel a nemzeti hadsereget sem. Karzai feltételezte, hogy amerika Afganisztánban marad a szerződéssel vagy anélkül is. Később összehívták a Loja Dzsirgát és megszavazták, hogy aláírják-e az egyezményt, a nagytanács az aláírás mellett döntött. Karzai megtagadta a döntést és végül sosem írta alá, de az amerikai erők sem vonultak ki.⁴⁸

A 2014-es év jelentős évnek tűnt Afganisztán számára, mind az amerikai és afgán elnök választás, mind pedig, amiatt mert a 2014-es év végére tervezték a NATO és az amerikai katonák kivonulását. Afganisztánnak új megosztott kormánya volt Ashraf Ghani és Abdullah Abdullah közösen alakította a kormányt. A tálibok egyre erősebbek voltak az amerikai katonák száma pedig csökkent.

Az Obama-adminisztráció a felelősségteljes kivonulással próbálkozott, de sikertelenül. Barack Obama végül inkább fenntartotta a nyugati jelenlétet, félve egy teljes összeomlástól és az ebből fakadó hitelességi problémáktól, mintsem véghez vigye a kivonulást és a káoszba magára hagyja Afganisztánt, ezzel semmisé téve minden eddigi erőfeszítést egy stabil demokratikus Afganisztán létrehozásáért. Nem akarta, hogy hiába való legyen az amerikai katonák halála. Benne volt a félelem is, hogy ha kivonulnának az amerikai erők, akkor az afgán területen működő terrorista szervezetek újra terrorcselekmény kitervelésébe kezdenének és továbbra is

⁴⁵ Robert Kaplan: *Monsoon: The Indian Ocean and the Future of American Power* 2011 57-62.o.

⁴⁶ David Mendell, Jeff Wallenfeldt: *Wars in Iraq and Afghanistan in Barack Obama's*, Britannica. 2024 <https://www.britannica.com/biography/Barack-Obama/Wars-in-Iraq-and-Afghanistan> Letöltés dátuma: 2024.11.03.

⁴⁷ A Survey of the Afghan People in 2013, *Asia Foundation*, 2013, 105.o. <https://www.baag.org.uk/sites/default/files/resources/attachments/Survey%20Afghan%20People%202013%20report.pdf> Letöltés dátuma: 2024.11.03.

⁴⁸ Carter Malkasian: *The American War in Afghanistan A History*, Oxford university 2021 345-350.o.

fenyegetést jelentene az ország számára. Amerika rengeteg pénzt, időt és katonát investált a térségben, így nem lehetett csak úgy kivonulni és feladni.⁴⁹

- **5.2 A Trump-adminisztráció: Dohai-megállapodás**

Trump sajtóhírneve és megnyilatkozása, szélsőségesebbek voltak, mint valódi politikai tevékenysége. A Trump-adminisztrációnak, mint előtte az Obama-adminisztrációnak is egyik fő célja volt kivonulni Afganisztánból, kampánya alatt megígérte az amerikaiaknak, hogy hazahozza a katonákat, és több amerikai katona nem fog meghalni Afganisztánért. Trump tudta, hogy a kivonulás nem valósulhat meg, felelősségteljesen, mindenképpen lesznek veszteségei. Az Obama-adminisztrációtól örökölt Afganisztáni helyzet nem volt egyszerű. Kezdetben 2017 szeptemberében a Trump-kormányzat több mint 3000 további katonát kezdett telepíteni Afganisztánba, annak ellenére, hogy kampányában megígérte, minden amerikai katonát hazahoz majd. Az ezt követő években, 2018-ban, megkezdődtek a közvetlen tárgyalások Dohában a tálibokkal. Az áttörést az hozta, hogy az Egyesült Államok elfogadta a tálibok követelését, miszerint a tárgyalásokat az afgán kormány részvétele nélkül kell lefolytatni. Ennek eredményeként született meg a 2020. február 29-én aláírt dohai megállapodás, amely rugalmasan értelmezhető kitételeket és titkos záradékokat is tartalmazott melyekre a mai napig csak találgatni tudnak, célja pedig az amerikai csapatok mihamarabbi kivonása volt Afganisztánból.⁵⁰

A megállapodás négy fő részből állt. Az első részben a tálibok vállalták, hogy minden eszközzel megakadályozzák az Afganisztán területéről érkező fenyegetéseket az amerikai és szövetséges csapatok ellen. A második rész biztosította a nemzetközi erők távozásának ütemtervét, amely előírta, hogy az USA csökkenti katonai jelenlétét, előbb 8600 főre, majd 2021. május elsejére teljesen kivonul. A harmadik rész az afgán belső párbeszéd megindítására irányult, míg a negyedik részben az afgán felek közötti tűzszünet kérdését kívánták rendezni.⁵¹

2018 júniusában, a ramadáni böjt végét ünneplő háromnapos nemzeti ünnep alkalmából a tálibok történelmi lépést tettek: ideiglenes tűzszünetet hirdettek, amelyhez a kormány és a NATO-erők is csatlakoztak. A Dohai egyezmény ünnepélyes aláírásra 2019. szeptember 8-án, Camp Davidben került volna sor, ahol az amerikai, tálib és afgán kormány képviselői is részt vettek volna, ám a tárgyalások során Kabul végig kimaradt, így az afgán kormány nem kívánt részt venni a feje fölött kötött megállapodás aláírásában. A Trump-adminisztráció kivonulási politikája nagyban különbözött a felelős konfliktuslezárástól. A cél inkább az amerikai erők hazahozatala volt, mintsem a 20 év alatt elért eredmények fenntartása, mint például a demokratikus intézményrendszer vagy a nők jogainak biztosítása. Trump

⁴⁹ Wagner Péter: Vesztesek öröksége: A Trump-kormányzat Afganisztán-politikájának értékelése, *KKI Elemzések*, E-2021/12.

⁵⁰ Javed, Umar, és Tariq Hussain. "The U.S. Strategy in Afghanistan: Political and Strategic Implications." *Journal of South Asian and Middle Eastern Studies*, vol. 44, november. 1, 2021, 62-81.o.

⁵¹ U.S Department of State: *Agreement for Bringing Peace to Afghanistan between the Islamic Emirate of Afghanistan which is not recognized by the United States as a state and is known as the Taliban and the United States of America 2020* <https://www.state.gov/wp-content/uploads/2020/02/Agreement-For-Bringing-Peace-to-Afghanistan-02.29.20.pdf>
Letöltés dátuma: 2024.11.03

stratégiája felháborodást váltott ki az afgán vezetők és a nemzetközi közösség körében, mivel az afgán kormány támogatása és az ország stabilitása háttérbe szorult. A dohai megállapodás után a tálibok nagyrészt tartózkodtak a nemzetközi csapatok elleni támadásoktól, így a 2020-as év „legbékésebb” évnek bizonyult a szövetséges erők számára. Ezzel egy időben azonban a tálibok fokozták támadásaikat az afgán kormányerők ellen, ami az év második felében jelentős erőszakhoz és területi veszteségekhez vezetett Kabul számára. Az amerikai kormány közel egy évtizede próbált kivonulni Afganisztánból, ám a Trump-adminisztráció alatt sem sikerült hosszú távú stabilitást biztosító megoldást találni. Az afgán nemzetépítési kísérlet végül kudarcba fulladt, mivel a demokratikus intézmények gyengék maradtak, a korrupció mértéke magas volt, és a helyi elit nem mutatott hajlandóságot az államépítéshez szükséges reformok végrehajtására.⁵²

Az újonnan hivatalba lépő Biden-adminisztráció előtt dilemmaként állt, hogy milyen lépéseket tegyen a Trump által hátrahagyott, Afganisztánból való kivonulásra épülő politikával. A kérdés az volt, hogy miként tudna legalább egy minimális eredményt elérni, amely megőrzi az eddigi erőfeszítések egy részét, vagy véglegesen elengedje nemzetépítés ügyét Afganisztánban.

⁵² Wagner Péter: Vesztesek öröksége: A Trump-kormányzat Afganisztán-politikájának értékelése, *KKI Elemzések*, E-2021/12.

• 5.3 A Biden-adminisztráció visszavonási határozata

A Trump-adminisztráció megágyazott a kivonuláshoz Biden számára, aki már Barack Obama alelnökeként is a katonák kivonását támogadta. Az afganisztáni kivonulásának története számos döntés és kihívás összessége, amely egy több mint két évtizedig tartó katonai jelenlét végét jelentette. Nem meglepő módon 2021-ben Joe Biden elnök kormánya úgy döntött, hogy befejezi Amerika leghosszabb háborúját.

A 9/11-es támadások utáni terrorista fenyegetést nagymértékben felszámolták. Az eredeti cél a terrorizmus elleni harc volt, az Egyesült Államok az évek során bele kezdett egy nemzetépítési folyamatába. A Trump-adminisztráció és a tálibok közötti 2020-as dohai megállapodás május 2021-re tűzte ki a kivonulás határidejét, ami megnehezítette a Biden-adminisztráció mozgásterét, mivel nem állt rendelkezésre sem evakuációs, sem végleges kivonulási terv. Bár az Afganisztáni háborúban a stratégia hiánya nem ekkor fordult elő először. A Trump-kormány alatt az adminisztráció jelentősen csökkentette a diplomáciai és a vízumügyintézési személyzetet, ami hátráltatta a bevándorlási vízumok kiadását.⁵³ A Biden-kormány az adminisztrációs problémát orvosolta és megnövelte a vízumok kiadását. Részletes forgatókönyvet dolgoztak ki a polgári személyzet és a katonák evakuálására. Az evakuálás teljes együttműködést igényelt, amelynek csúcspontján minden 45 percben felszállt egy gép a repülőtérről. Az intenzív tervezés ellenére kaotikus jelenetek zajlottak, és az Abbey Gate-nél augusztus 26-án elkövetett öngyilkos merénylet 13 amerikai katona és 170 afgán halálát okozta. A Biden-adminisztráció végül augusztus 31-én fejezte be a kivonulást, mivel a növekvő fenyegetések miatt egyetértés alakult ki a nemzetbiztonsági vezetők között arról, hogy a missziót le kell zárni. Biden elnök vállalta, hogy továbbra is támogatja afgán szövetségeseit és az amerikai állampolgárokat. A támogatásukat az „Operation Allies Welcome” és az „Enduring Welcome” program keretében folytatják. Azokra a kritikákra, hogy a kivonulás gyengítheti az amerikai szövetségeket, Biden úgy reagált, hogy Afganisztán elhagyása lehetővé tette az Egyesült Államok számára, hogy jobban koncentráljon más globális kihívásokra, mint például az Ukrajnát támogató nemzetközi összefogásra Oroszország agressziójával szemben.⁵⁴

Sokan kritizálták Biden döntését, hiszen dönthetett arról, hogy tovább késlelteti a kivonulást, vagy minél előbb kivonul. Kevesebb idő állt rendelkezésükre a stratégia tervezésére, így amerikai életeket kockáztatott. Másik részből Kabul bukása után kockázatos lett volna maradni is. Kritikusai szerint szorgalmazhatta volna jobban, hogy létre jöjjön egy békemegállapodás az afgán kormány és a tálib rezsim között, bár erre a múltat vizsgálva igen kevés realitás volt.⁵⁵

A Biden-adminisztráció kivonulási döntése szembenézett a valósággal, hogy ezt a csatát elvesztették és sehogy sem jöhetnek ki belőle győztesen. A nemzetközi erőviszonyok nagy átalakulásokon mentek végbe az elmúlt 20 évben, új szereplők kerültek a porondra, míg mások lekerültek róla. Afganisztán és a terrorizmus elleni küzdelem, már koránt sem volt olyan fontos nemzeti érdek, mint 20 évvel ezelőtt. A világ úgy tartja számon, hogy a dohai megállapodással

⁵³ Carter Malkasian: *The American War in Afghanistan A History*, Oxford university 2021 451-460.o.

⁵⁴ White house: U.S. Withdrawal from Afghanistan 2021 <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2023/04/US-Withdrawal-from-Afghanistan.pdf> Letöltés dátuma: 2024.11.09

⁵⁵ Madiha Afza: *What the Biden administration's report on the Afghanistan withdrawal gets wrong* brookings 2023 <https://www.brookings.edu/articles/what-the-biden-administrations-report-on-the-afghanistan-withdrawal-gets-wrong/> Letöltés dátuma: 2024.11.09

a terrorizmus elleni háborút Amerika lezárta. Biden egyértelműen kijelentette, hogy Afganisztán ügyét lezártnak tekinti a kivonulás után és ,hogy ,ami ott történik az belügy, és az afgánok ügye. Biden a békés úton történő kiegyezést támogatja és reméli az afgán kormány és a tálibok között, de ez az afgánok belügye és Amerika nem kíván beleszólni. Amerikának meg kell fontolnia hova csoportosítja erőforrásait és be kellett látniuk, hogy Afganisztán már egy bukott ügy számukra.⁵⁶

⁵⁶ Wagner Péter: KKI (*Külügyi és Gazdasági Intézet*): Miként értékelhetjük a Biden adminisztráció 2021 szeptember 11-re kitűzött afganisztáni kivonulásról szóló bejelentését? 2021/11

6. Összefoglalás:

A kutatási kérdés, amire a válaszokat kerestem így hangzottak: Hogyan változtak az Egyesült Államok államépítési stratégiái 2001-től a 2021-es kivonulásig, és milyen tanulságokat vonhatunk le sikereikből és kudarcaikból? Miért volt sikertelen az Egyesült Államok afganisztáni beavatkozása?

A kutatásom során több válaszra is rá bukkantam, amiért nem sikerült az államépítési kísérlet Amerikának. Az egyik legerősebb indoknak azt gondolom, hogy már akkor kudarcra volt ítélve a terv, amikor megszületett, hiszen teljesen egy nyugatias mintára és gondolkodásmóddal szerettek volna létrehozni egy nyugati demokráciát egy olyan országba, ami teljesen máshogy működik és más kultúrával rendelkezik. Vegyük például a vallási különbségeket, és az iszlám jog erős elterjedtséget Afganisztán területén, ami rengeteg helyen ütközik az amerikaiak által kigondolt jogrendszerrel. Rengeteg afgán polgár volt, aki már amiatt sem tudott azonosulni az amerikai nézetekkel, mert egy nem iszlám vallású személy szeretné diktálni nekik, hogy hogyan éljenek, hogyan bánjanak női hozzátartozóikkal, mikor kulturális és vallási sajátosságaiból adódóan ők nem látnak problémát abban, hogy a nőknek milyen jogaik vannak vagy éppen nincsenek országukban.

A másik, amit véleményem szerint elhibáztak az az, hogy még több pénzre, szakembere, innovációra lett volna szükség, ahol, hogy működhessen. Így is sok pénzt investált mind Amerika mind pedig a nemzetközi közösség az országba, de ez is kevésnek bizonyult az ott uralkodó állapotokhoz képest. A nemzeti hadsereg és rendőrség példáján haladva, ha megnézzük több milliárd dollárt és szakemberek ezreit, százezreit investálták bele a fejlesztésekbe, de a kiképzők egy nyugati berendezkedéshez szoktak, ahol egy kiképzés előtt az már nem kérdés ki tud írni olvasni, míg itt nagyrészt olyan embereket kellett kiképezni, akik semmiféle előtanulmányokkal nem rendelkeznek. Felmerülhet miért kell írni és olvasni tudnia egy katonának vagy egy rendőrnek, de a válasz egyszerű, tudniuk kell jelentéseket is írni, parancsot teljesíteni, stratégiát létrehozni. Ahhoz, hogy kellően kiképezzenek egy haderőt, aki majd megtudja védeni saját kormányát a beleölt pénzből és időből is többre lett volna szükség. Részben az is közre játszik, hogy az elején viszonylag könnyen elűzte az amerikai sereg a tálibokat és könnyen elbízták magukat, nem számítottak rá, hogy ha visszatérnek nem fogják tudni ilyen könnyen legyőzni őket újra. Nem fordítottak kellő figyelmet Pakisztán behatására az országban, sosem bíztak teljesen Pakisztánban, tudták végig, hogy kettős ügynök szerepében tetszeleg, mégsem próbálták kellőképpen megfékezni az ország befolyását a térségben, bár Obama próbálta anyagi rábírtani őket a változásra, de nem bizonyult sikeresnek. Amerikának, mint akkori hegemon hatalomnak a figyelme igen szerte ágazott, szóval a teljes képhez azt is látni kell, hogy az országnak eközben több helyen is állomásoztak katonai, például az Iraki hadművelet is sok erőforrást vitt el, és a belpolitikai ügyekkel is foglalkozni kellett.

Amerika túlvállalta magát azzal, hogy megpróbált egy nemzetet építeni valódi stratégia nélkül, hiszen megírták az alkotmányt és létrehozták az intézményrendszereket hozzá, de ehhez kikeltett képezni a hivatalnokokat a szakembereket és Afganisztánban nem, hogy a nulláról, hanem mínusból kellett építkezniük a kulturális különbségek miatt.

Szintén egy fontos aspektusa a kérdésnek, hogy az afgánok vajon tényleg akarták-e ezt, szükségük volt nekik egy demokratikus berendezkedésre? Amerikai nézőpontból, egy tiszta és hősies cél, hogy felemeljenek egy országot a sötétségből és rá tereljék őket a fejlődés útjára és kiépítsenek egy államot. Az államhoz ugyebár szükség van egy legitim hatalomra elsőkörben

ez lett a Karzai vezette rezsim, egy területre és népességre ezek a feltételek úgy tűnik adottak voltak, de vajon létezett egy egységes afgán nemzet egy nemzeti identitás? Mert a válasz szerintem az, hogy nem mert több törzs és népcsoport élt egy területen, ahol előtte leginkább regionális uralkodók voltak, nem pedig egy teljesen egységes rendszer. Ahogy Karzai megválasztásánál is láttuk már az is egy nehéz feladatnak bizonyult, hogy minden népcsoportnak kedvező vezetőt választhassanak.

Természetesen siker történeteket is találunk az amerikai államépítési kísérletben, Kabulból a Bush-adminisztráció alatt egy szinte nyugati színvonalú infrastruktúrával rendelkező fővárost hoztak létre. A nagytanács, mint egy parlament feladatát ellátó szerv sikeresen tudta érvényesíteni a többség, a nép akaratát az elnökválasztások során. De hosszútávon több kudarcról, mint sikerről beszélhetünk sajnos.

Amerika presztízse is csorbát szenvedett az afganisztáni háború miatt, hiszen létrehozta egy afgán kormányt, amelyet aztán magára hagytak szinte minden segítség nélkül. Mit mondd ez el Amerikáról a többi ország számára, akik potenciális szövetségesek? Azt, hogy nem bízhatnak az Amerika által felvett hős szerepben, hiszen ők is csak önösérdekek mentén működnek, és ha a helyzet úgy kívánja nem biztos, hogy segíteni fognak. Az iraki és afganisztáni háború után tovább nőttek az anti-amerikai nézetek a Közel-Keleten.

Az afganisztáni államépítési kísérlet remek egyetemes példája lehet, annak, hogy nem lehet mindenre ráerőltetni a nyugatias normákat, és mivel jár egy valódi stratégia hiánya. Amerika a kivonulással magára hagyta az általa létrehozott afgán államot körbevéve ellenségekkel.

7. Irodalomjegyzék:

Ahmed Rashid: Descent Into Chaos: The United States and the Failure of National Building in Pakistan, Afganistan, and Central Asia, New York, Viking 2008.

Ambassador Ronald Neumann, Kabul Embassy Cable 2006

Anwar-ul-Haq, Ahady : Saudi Arabia, Iran and the Conflict in Afghanistan. Afghanistan and the Taliban, edited by William Maley, 1998, Lahore: Vanguard.

A Survey of the Afghan People in 2013, Asia Foundation, 2013.

Attack on America: Key Trends and Indicators, 2001 www.gallup.com

Barfield: Afganistan: A Cultural and Political History, Princeton Univ Pr, New York, 2010.

Bette Dam: A Man and a Motorcycle: How Hamid Karzai Come to Power, Amsterdam, Facto Publisher, 2014

Bill Clinton speech August 20, 1998 <https://clintonwhitehouse6.archives.gov/1998/08/1998-08-20-president-address-to-the-nation.html>

Bob Woodward: Obama's Wars. New York, 2010, Simon & Schuster

Bruce Riedel: Pakistan's Role in the Afghanistan War's Outcome, brookings 2010
<https://www.brookings.edu/articles/pakistans-role-in-the-afghanistan-wars-outcome/>

Carter Malkasian: The American War in Afganistan A History, Oxford university 2021

Condoleezza Rice: No Higher Honor: A Memoir of My Years in Washington, New York, Crown Publishers, 2011

David Mendell, Jeff Wallenfeldt: wars in Iraq and Afganistan in Barack Obama's, Britannica. 2024

ENSZ BT 1386. számú határozata

Eric V. Larson and Bogdan Savych: Operation Enduring Freedom (Afghanistan, 2001–) RAND Corporation 2007.

George Bush, Address on the Soviet withdrawal from Afghanistan, April 30, 1989.
<https://www.presidency.ucsb.edu/documents/statement-the-soviet-withdrawal-from-afghanistan>

George Bush, Address on the Soviet withdrawal from Afghanistan, April 30, 1989.
<https://www.presidency.ucsb.edu/documents/statement-the-soviet-withdrawal-from-afghanistan>

George W. Bush, Decision Points New York, Crown Publisher, 2010

Government Accountability Office, Afghanistan Drug Control: Strategy Evolving and Progress Reported, but Interim Performance Targets and Evaluation of Justice Reform Efforts Needed, Washington D.C., March 2010

Háda Béla és Matura Tamás: Az Amerikai Egyesült Államok ázsiai kapcsolatai, Dialóg Campus Budapest 2020

Interview of President George W. Bush, interview by Edmund Degen, Gregory Roberts and Matthew Smith, OEF study groups, dátumozatlan

Javed, Umar, és Tariq Hussain. "The U.S. Strategy in Afghanistan: Political and Strategic Implications." *Journal of South Asian and Middle Eastern Studies*. 44 szám, november. 1, 2021

Madiha Afza: What the Biden administration's report on the Afghanistan withdrawal gets wrong brookings 2023 <https://www.brookings.edu/articles/what-the-biden-administrations-report-on-the-afghanistan-withdrawal-gets-wrong/>

Melvyn P. Leffler: 9/11 in Retrospect: George W. Bush's Grand Strategy, Reconsidered, Council on Foreign Relations, 2011 link: <https://www.jstor.org/stable/23041774>

Michael Bhatia and Mark Sedra, Afghanistan, Arms and conflict: Armed Groups, New York 2008.

Mustafa Hamid and Leah Farrall, The Arabs at war in Afghanistan, London 2015

Naseer Ahmad Khan and Manzoor Khan Afridi: South Asian Security and Stability and Regional Rivalries: Post 9/11 Indo –Pak Proxy War in Afghanistan, FWU Journal of Social Science, Special Issue, 2015.

Rathnam Indurthy: The Obama administration's strategy in Afghanistan, International Journal on World Peace, 2010

Rashid, Ahmed: Taliban. Militant Islam, Oil and Fundamentalism in Central Asia. New Heaven, Yale University Press. 2010.

Rashid, Ahmed: Pakistan and the Taliban. In Maley, William ed.: Fundamentalism Reborn? Afghanistan under the Taliban. New York, NYU Press. 1998.

Robert Kaplan: Monsoon: The Indian Ocean and the Future of American Power 2011

Ronald Reagan, Speech on U.S. support for the Mujahideen, March 21, 1983.

Stimson Center: REBUILDING AFGHANISTAN: THE UNITED NATIONS ASSISTANCE MISSION IN AFGHANISTAN (UNAMA) 2002 <https://www.jstor.org/stable/resrep10864>

United States Department of State and Board of Broadcasting Governors, Report of Inspection Rule of Law Programs in Afghanistan 2010.

U.S Department of State: Agreement for Bringing Peace to Afghanistan between the Islamic Emirate of Afghanistan which is not recognized by the United States as a state and is known as the Taliban and the United States of America 2020

Wagner Péter: Vesztesek öröksége: A Trump-kormányzat Afganisztán-politikájának értékelése, KKI Elemzések, E-2021/12.

Wagner Péter: KKI (Külügyi és Gazdasági Intézet): Miként értékelhetjük a Biden adminisztráció 2021 szeptember 11-re kitűzött afganisztáni kivonulásról szóló bejelentését? 2021/11